

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 April 1882, kl. 3 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af motion om ändring af § 14 Riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet öfverlemnad motion, N:o 12, har Herr *J. A. Öberg* gjort framställning om ändring i § 14 Riksdagsordningen, åsyftande utvidgning af valrätten till nämnda Kammare, samt dervid hufvudsakligen anført, att under de riksdagar, förslag framkommit om ändring af berörda paragraf, de olika motionärerne mer och mindre utförligt belyst den tyngande orättvisa, som densamma skapat, och hvad förslagsställarne underlåtit att anföra hade funnit uttryck i Riksdagens öfverläggningar, hvarom protokollen lemnade intressanta upplysningar. Motionären vågade därför tro, att frågan om det politiska streckets nedflyttning vore så i detalj utredd, att på sådan grund endast i korthet behöfde påpekas några allmänna sanningar såsom stöd för motionen, hvilken anslöte sig till den i samma fråga, som af Andra Kammaren under 1881 års riksdag antogs.

Man hade vid flera tillfällen talat om den politiska häglösheten hos dem, som redan egde rösträtt, och derigenom kommit till det resultat, att de icke röstberättigade jemväl vore likgiltiga. Det egendomliga i en sådan slutsats behöfde knappast anmärkas. Lifaktigheten för de senaste valen talade för en annan mening. Men dervid vore icke allenast att åberopa, det antalet af dem, som senast afgifvit sina röster, betydligt öfverstege hvad man förut till siffran kände i fråga om röstresultaten vid riksdagsmannaval; äfven de trängande ropen från hundradetals valkretsar om rättvisa åt de orepresenterade utgjorde en bjert motsats till den obeveklighet, som underskattat billigheten af den

önskade reformen. Och härvid borde icke förglömmas, att det just varit de röstberättigade, som till representanterne framburit sina önskningsar i detta fall. Man kunde således helt enkelt ignorera de orepresententerades tankar, deras sträfvanden och önskningsar, sådana dessa funnit uttryck i pressen, på folkmöten och i petitioner — om det vore skäligt! Den allmänna principen om människovärde tilläte dock knappast numera ett så förnämt förakt, allra minst hos ett folk, som gerna berömde sig af sin upplysning. Den svenska folkbildningen taxerades ganska olika. Vid verldsutställningarne sträfvade den gerna efter högsta priset; i de vises råd här hemma ansåges den, lagd i den politiska vågskålen, oftast vara allt för lätt. Svenska folket vore dock så pass friboret och upplyst, att det vore i full medvetenhet derom, att dess politiska rätt jemförelsevis stode tillbaka för många nationer, som först i detta århundrade kämpat sig ut från trældom och envælde. Ett sådant medvetande kunde hvarken väcka eller nära belåtenheten hos folkets flertal, hvilket föga uppbyggdes eller tröstades af de afvogsinnades hufvudskäl, nemligen att man icke borde ändra Riksdagsordningen, derför att den vore så ny. Hvarje orättvisa hade dock i följd af sin natur dödkött i sina former; att detta måste bortskäras, om lif och helsa skulle vinnas, vore en sanning, som gälde lika mycket för ett folk som för den enskilde.

Vidare framhåller motionären, att ehuru, då det i Kamrarne komme till tal om en utvidgning af den politiska rösträtten, enligt motionärens föreställning icke någon tänkte på det så kallade »röda spöket», mången likväl hyste en viss fruktan att gifva kroppsarbetarne rösträtt. Den klokhet, som städernas arbetarebefolkning visat gent emot åtskilliga socialistiska lockelser, borde i detta fall vara tillräckligt lugnande, och att omstörtande samhällsläror skulle finna någon jordmån hos landtbefolkningen vore en tanke, som säkerligen ingen hyste. Fattiga komministrar, klockare och skollärare på landsbygden vore i följd af sin tryckta ställning visserligen att räkna till, hvad motionären ville kalla, de naturligt missnöjdas klass, men hvarken desse eller andre ville något annat än en fredlig samhällsutveckling.

Emellertid sade man hos de ljumme, de för reformen till hälften obenägne, att frågan om grundskatterna, härordningen m. m. borde finna sin lösning, innan man ändrade den politiska rösträtten. Enligt motionärens öfvertygelse vore en omvänd ordning den rätta. De orepresenterade bure redan tunga skyldigheter; att öka dessa, innan de fått någon politisk rättighet, vore en vishet, om hvars innebörd man komme att hysa de starkaste tvifvelsmål. Det svenska folket vore både tåligt och långmodigt; det förhåfde sig icke, men just derför borde

man så mycket mera akta uppå dess billiga anspråk att låta de orepresenterade deltaga i statens lif, icke allenast såsom skattdragande och krigspligtige, utan ock såsom medborgare och medintressenter i samhället.

På grund häraf och då ett yrkande om borttagande af all census för valrätt, hvilket vore motionärens önskan, icke hade utsigt till framgång, föreslår motionären, att

»valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor eller för listid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Redan vid 1869 års riksdag väcktes förslag om borttagande af alla censusbestämmelser i fråga om valrätt till Andra Kammaren, och vid icke mindre än tio efterföljande riksdagar, deribland den senast förflutna, hafva förslag framlagts i syfte att antingen nedflytta eller ock helt och hållet undanröjda de för denna valrätts utöfvande uppställda gränser. Samtliga i sådant afseende väckta förslag hafva emellertid blifvit af Riksdagen förkastade och, med undantag af det vid 1880 års riksdag framlagda, af Konstitutions-Utskottet afstyrkta. Inom Andra Kammaren hafva de i ämnet gjorda framställningarne endast vid tvenne tillfällen tillvunnit sig bifall, nemligen vid riksdagarne åren 1880 och 1881, vid den förra med 88 röster mot 80 och vid den senare med 103 röster mot 71.

Utskottet har också med nyss angifna undantag framhållit de skäl, hvilka enligt Utskottets åsigt tala mot antagande af den föreslagna grundlagsförändringen, och särskildt vid sistlidne riksdag sammanfattade Utskottet i sitt då angifna utlåtande i ämnet de viktigaste betänkligheter, som mot förslag i enahanda syfte blifvit anförda.

Utskottet erinrade sålunda, att det ej kunde anses vara förenligt med nödig varsamhet att rubba grundvalarne för en representationsordning, som egt bestånd allt för kort tid, för att af dess verkningar skulle med tillräcklig säkerhet kunna bedömas, om och i hvad mån förändring deri kunde anses af behovet påkallad, liksom ock att om-

bildning af ett af de väsentligaste stadgandena uti en grundlag, hvilken framgått såsom resultatet af en mogen ompröfning och ett uttömmande meningsutbyte, icke borde ifrågakomma förr, än det blifvit till fullo utredt, såväl att det, som man ville utdöma, vore förådradt och af sådan anledning ej motsvarade den närvarande tidens kraf, som ock att det nya, som man ville sätta i stället, framginge ur ett allmänt känt behof.

Vidare framhöll Utskottet, hurusom fördelningen af de till Andra Kammaren valberättigade utvisade, att desse vore fåtaligast i de län, der de stora bruks- och landegendomarne vore belägna, under det att deras antal vore mest betydande der, hvarest stammen af mindre jordegare vore störst och der de stora egendomarne vore minst talrika. Häraf syntes uppenbart, att verkan af en nedsättning i valcensus mest skulle göra sig gällande i de landsdelar, der till följd af nu gällande bestämmelser de valberättigades antal vore minst, och vålla en stark ökning i valmännens antal i sådana orter, der de stora egendomarne vore talrikast och der således antalet arrendatorer utaf mindre jord-egendom, torpare och daglönare vore öfvervägande. Härigenom skulle, åtminstone i vissa orter, valförsamlingarne blifva till sin beskaffenhet väsentligen förändrade, hvilket efter all sannolikhet skulle åt Andra Kammarens sammansättning gifva en annan karakter, än med förslagen i allmänhet vore afsedt. Men om detta, hvad landsbygden anginge, blefve följden af den åsyftade förändringen, skulle verkningarne af den samma ännu mera framträda i städernas valkretsar och företrädesvis i de större städerna, samt således rubba den grundval, lagstiftaren ansett vara ett oeftergifligt vilkor för en lugn och tidsenlig utveckling af samhället.

Det vore jemväl en omständighet att beakta, att nu gällande valcensus vore satt så låg, att dess uppnående ej kunde anses vara förenadt med allt för stora svårigheter för dem bland de nu från valrätt uteslutne, hos hvilka en allvarlig sträfvan för deltagande i det politiska lifvet förefunnnes, helst arbetslönen och egendomsvärdet, sedan bestämmelser om valrätt till Andra Kammaren tillkommo, i allmänhet så stigit eller, hvad som dermed vore liktydigt, penningvärdet så fallit, att den uppdragna gränsen redan af sig sjelf ej oväsentligen nedgått och efter all sannolikhet än ytterligare komme att nedgå.

Nu anförda skäl tala enligt Utskottets åsigt fortfarande mot en förändring i grunderna för valrätt till Andra Kammaren. För denna uppfattning finner Utskottet ytterligare stöd i den omständighet, att de nästlidna år företagna allmänna valen till berörda Kammare icke

synas häntyda på något lifligare eller vid jämförelse med förhållandet vid föregående valperioder väsentligen stegradt intresse för valrättens utöfvande hos dem, som för närvarande ega denna rätt. Enligt Utskottet från Kongl. Statistiska Centralbyrån tillhandakomna upplysningar utöfvade vid berörda val af 236,903 valberättigade å landet endast 45,959 eller 19,4 procent och af 45,787 valberättigade i städerna 20,604 eller 45 procent denna rättighet. Om härmed jämföres förhållandet vid föregående val, så visar sig, att åren 1878, 1875 och 1872 antalet af de i valen deltagande utgjorde å landet respektive 16,7, 16,7 och 16,1 procent samt i städerna respektive 39,5, 36,7 och 41,1 procent af de valberättigade. Förhållandet emellan de i valet deltagandes och de valberättigades antal utgjorde för hela riket åren 1881, 1878, 1875 och 1872 respektive 23,6, 20,3, 19,5 och 19,1 procent. I sammanhang härmed torde förtjena anmärkas, att hela antalet valberättigade, som år 1872 utgjorde 5,6, år 1875 5,9 och år 1878 6,0 procent af rikets befolkning, vid 1881 års val stigit till 6,2 procent deraf, ett förhållande, som bestyrker Utskottets här ofvan uttalade uppfattning, att gränsen för valrättens utöfvande så småningom vidgas, oberoende af lagstiftningen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet,

att ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 April 1882.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herrar *Jonas Andersson, Borg, Carlsson* och *Svensén*: »Då icke med skäl kan förnekas, att behofvet af en utsträckning af den politiska rösträtten utöfver den nuvarande på det kraftigaste gifvit sig till känna, och då väl icke heller gerna kan förnekas, att an-

språken på en dylik utsträckning grunda sig på rättvisa och billighet, synes det som om klokheten borde bjuda att i detta afseende gå de framställda önskningarne till mötes till det mått, som nu af Herr J. A. Öberg blifvit föreslaget, vid flera föregående riksdagar af särskilde motionärer framstälts, af 1880 års Konstitutions-Utskott till bifall förordats samt af Andra Kammaren de tvenne senaste riksdagarne gillats. Enär allt talar för bifall till den föreslagna förändringen af § 14 af nu gällande Riksdagsordning, — en förändring, som vi för vår del icke anse skulle medföra några som helst vådliga följder, men deremot gagna och tillfredsställa dem, hvilka nu sakna de medborgerliga rättigheter, som, i följd af deras bildning, moraliska hållning, alltjemt stigande intresse för allmänna angelägenheter samt jemförelsevis betydliga bidrag för fyllande af statens behof, borde dem tillerkännas, — nödgas vi härmed anmäla vår reservation mot Utskottets afstyrkande beslut. Åberopande de skäl, hvarpå Konstitutions-Utskottet och Andra Kammaren förut grundat sitt bifall till samma förslag, föränlåtas vi alltså yrka,

att Riksdagen, med bifall till Herr J. A. Öbergs väckta motion, måtte antaga att hvila till grundlagenlig behandling följande förändrade lydelse af Riksdagsordningens § 14:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *femhundra* kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande *tretusen* kronor, eller ock erlägger till staten bevilling för en till minst *fyrhundra* kronor uppskattad årlig inkomst“;

af Herrar *Rundbäck, Hans Andersson, Sven Andersson, Westin och Jönsson.*

Herr *Danielson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet.